030_NLV1QU_20140614_VKM01_00_inbeeld_bajes.qxp_Opmaak 1 6/5/14 4:53 PM Page 30

Papa is niet dood, mama is niet weg. Vader- of moederlief zit in de cel. Wat doet dat met je? Vier generaties vertellen. tekst MERLIJN ENSING EN LISANNE VAN SADELHOFF foto's EDDO HARTMANN

PAPA IN DE BAK

'Ik denk veel aan mijn moeder. Als we op school gaan tekenen, teken ik haar altijd'

030_NLV1QU_20140614_VKM01_00_inbeeld_bajes.qxp_Opmaak 1 6/5/14 4:54 PM Page 31

Seline (8)
Moeder veroordeeld voor 10 jaar, komt in 2019 vrij, maar heeft gratie aangevraagd bij de staat.

'Mama komt nog niet terug. Dus nu zijn we bij oma. Zij is lief: ze kookt, doet de was en brengt mij naar zwemmen, blokfluitles en judo. Maar ik mis mama wel. 's Avonds nog meer dan overdag. In bed slaap ik slecht en heb ik enge dromen.
In het begin, toen ik nog niet echt wist waarom ze in de gevangenis zat, zei ik altijd dat ze véél te hard reed, wel 200 kilometer per uur. Nu weet ik wel beter. Het is lastig uitleggen, maar ze is in Engeland samen met een vriend gearresteerd met spullen in de auto. Hij zit op de jongensafdeling, mama op de meisjesafdeling.
Als ik daar bij haar op bezoek ga, spreken we van tevoren af welke kleren we aan doen. Dan belt mama en zeg ik welke broek en trui ik aan doe, en dan doet zij dezelfde kleren aan. Als ik met oma en mijn broertje bij haar ben, klets ik zo veel dat mama soms moet zeggen: 'Ho, ho, te veel vragen. Even ademhalen, Selien.' Soms gaat ze mij kietelen, of ik maak vlechtjes in haar haren. Toen we de eerste keer op bezoek kwamen, vond ik het eng; ik ging achter oma staan. En bij het afscheid moest iedereen huilen. Pas toen we in de auto zaten en oma een leuk muziekje opzette, werden we weer vrolijk.
Ik ben niet de enige; in die gevangenis zie ik ook andere kinderen. Maar dan ineens, een maand later, komen ze niet meer omdat hun moeder weer naar huis is. En de mijne niet. Dat is toch niet eerlijk?
Ik vertel altijd aan vriendinnetjes dat mama in de gevangenis zit. Zij zeggen dan altijd: 'Ik hoop dat mijn moeder daar nooit terechtkomt.' Dat snap ik wel. Ik denk veel aan mijn moeder. Als we op school gaan tekenen, teken ik haar altijd.
Het eerste wat ik met mama ga doen als ze terug is, is wandelen. En daarna naar een pretpark zodat we in de achtbaan kunnen, want dan moet ze hard gillen. Zo grappig. Vaak vraag ik aan mama: wanneer kom je thuis? Ze heeft beloofd dat ik de eerste ben die het hoort als ze naar huis mag en dan mag ik het aan oma en mijn broertje vertellen. Maar het kan nog wel even duren denk ik. Niemand kan haar zomaar vrij krijgen.'

030_NLV1QU_20140614_VKM01_00_inbeeld_bajes.qxp_Opmaak 1 6/5/14 4:54 PM Page 32

‘Opgesloten zitten is een hele ervaring’

Toon (41) (gefingeerde naam)
Vader zat twee weken in de gevangenis. Dat liet een onuitwisbare indruk op hem achter.

‘Twintig was ik, toen hij twee weken vast kwam te zitten. Onbetaalde boetes. Heel onschuldig, eigenlijk. Tijdens de bezoekjes aan mijn vader kon ik de binnenplaats zien. Ik was er zo dichtbij en wilde meer. Wat gebeurt er aan de andere kant van de muur? Het voelde als een spannende fantasie die werkelijkheid moest worden. Die veertien dagen waren voor mij het laatste zetje. Ik wist het zeker: ik wilde ook in de gevangenis.
Er zat niets anders op dan een strafbaar feit te plegen; een rolletje snoep jatten, boetes te hoog laten oplopen – bedenk het zelf maar.
‘Ik ben een rare. Ik heb geleerd alleen voor mezelf te leven, voor niemand anders – en zeker niet voor mijn vader. Als ik terug wil in de criminele activiteiten, dan ben ik degene die dat bepaalt. Ik kan niet zeggen dat het niet meer zal gebeuren. Ook niet voor mijn kinderen.
‘Ja, je mist je kinderen, je mist je vrouwtje als je in de bak zit. Maar ik was er voor ze. We belden, eens per week zochten ze me op. Als het bezoek dan was geweest en de deur ging dicht, dan was het ook klaar. Je moet geen emotionele ontmoetingen mee terug de cel innemen. Dan ga je stuk.
‘Mijn zoontje vond de bezoekjes prachtig, hij lijkt daarin op mij. Als hij dezelfde fascinatie voor de gevangenis heeft als ik, dan heb ik daar weinig over te zeggen. Hij maakt zijn eigen keuzes. Ik heb ook liever dat hij zijn diplomaatje haalt en hij een baan krijgt. Aan de andere kant: opgesloten zitten is een hele ervaring.
‘Nu heb ik het goed voor elkaar. Een baan, een mooie woning, de juiste mensen om me heen, zoals van Gevangenenzorg Nederland. En ja, ik heb bijna alles gedaan wat God verboden heeft. Maar als ik dan voor de poort sta en ik kijk nog een keer naar beneden, dan weet ik een ding zeker: ik heb echt geleefd.’

030_NLV1QU_20140614_VKM01_00_inbeeld_bajes.qxp_Opmaak 1 6/5/14 4:55 PM Page 33

‘Tegen vriendjes was het: mijn vader woont in Sittard. Daar stond de gevangenis’

Terry Akins (21)

Vader veroordeeld wegens crime passionel. Hij miste daardoor het grootste deel van Terry’s jeugd.

‘Als kind had ik bepaalde verwachtingen van mijn vader. Hij moest zorgzaam zijn, met me over school praten, vragen hoe het op basketbal ging. Die droom spatte uiteen toen ik mijn knutselwerkje voor Vaderdag niet mee de gevangenis in mocht nemen. Nee, hij is dus toch niet hetzelfde als andere vaders.

‘Ik leidde een dubbelleven. Was ik niet op school, dan zat ik zogenaamd ’s middags bij de dokter, terwijl ik eigenlijk op bezoek was bij papa. Tegen vriendjes was het: mijn vader woont in Sittard. Daar stond de gevangenis. Op zo’n leeftijd vragen ze niet verder. Ik heb de leugens lang volgehouden, tot mijn emmertje overliep toen ik 16 was.

‘Mijn vader kreeg een ernstige astmaaanval. Het was een strijd op leven en dood. De druppel. Vanaf dat moment ging ik erover praten, met iedereen die maar wilde luisteren. Alles kwam naar boven. Ik was altijd een vrolijk kind, maar op een gegeven moment kreeg ik filmbeelden voor me uit het verleden. Maandenlang. Het kwam voor dat ik op de middelbare school huilend uit de klas rende. Blinde paniek.

‘Dat soort dingen waren voor mijn vader confronterend om te horen. Maar je kunt het je niet permitteren om het in de gevangenis over emotionele zaken te hebben. Stel dat we ruzie krijgen, dan zouden we elkaar misschien wel jaren uit het oog verliezen. Het koetjes-en-kalfjesgehalte wende. Sterker: ik voelde me vertrouwd in de gevangenis. Dat was nu eenmaal waar mijn vader vandaan kwam.

‘Op een donderdagmiddag zei mijn moeder tegen mij en m’n zus: ik heb een verrassing voor jullie, maar jullie moeten wel thuisblijven. Wij dachten: we hebben de loterij gewonnen. Vol smart wachtten we op de auto van de Staatsloterij. Toen er een auto de oprit opkwam, begon mijn zus hysterisch te schreeuwen. De jackpot was binnen, ik wist het zeker. En ineens stond mijn vader daar. Gewoon, op straat. Ik hoor hem nog roepen: ‘Ter-Ter!’

‘Als je het allerergste hebt meegemaakt, kun je ook inzien wat het mooiste moment is. Dat dus.’

030_NLV1QU_20140614_VKM01_00_inbeeld_bajes.qxp_Opmaak 1 6/5/14 4:56 PM Page 34

‘Een week lang zaten we in onzekerheid: is-ie verongelukt? Tot de boodschap kwam van Interpol’

Mariëlle Vis (24)
Vader veroordeeld tot 10 jaar vanwege drugshandel, komt in 2015 vrij.

‘Zijn stamkroeg hadden we afgehuurd, de muziek geregeld. Maar papa was er niet op zijn 50ste verjaardag. Wat was ik boos. Hoe kon hij me nou dit feest door de neus boren?
‘Een week lang zaten we in onzekerheid – is-ie verongelukt? Tot de boodschap kwam van Interpol: ‘Je vader is met 500 kilo cannabis gepakt bij de Zweedse grens.’
‘Ik kon het niet met elkaar rijmen. Hij heeft ons altijd gewaarschuwd: als mijn zusje en ik ook maar met één vinger aan die drugsrommel zouden komen, brak hij al onze botten. Zijn broer heeft zichzelf onder de trein gegooid door de drugs. En dan zou hij voor zijn lol zo’n ritje naar Zweden maken om wat geld te verdienen? Mijn vader is geen zuivere, nooit geweest ook, maar dit was ver boven zijn grens.
‘Ik heb het hem nooit op de man af gevraagd, totdat ik een jaar later in Zweden was. ‘Pap, wist je ervan?’ Hij ontkende. Die blik in zijn ogen. Het was voor mij duidelijk: hij is erin geluisd. Tien jaar brommen is dan heel onwerkelijk.
‘Waar hij vroeger eindeloos over kon ouwehoeren, daar heeft hij nu niets meer te vertellen. We bellen wekelijks maximaal tien minuten en teren op de verhalen van vroeger. Hoe ik me een prinsesje voelde in de cabine van zijn vrachtwagen. Hoe we elkaar vonden in de piratenmuziek. Onze band is niet veranderd, ondanks de afstand. Er komt niets tussen papa en mij in. Heel bijzonder.
‘Alle eerste keren die ik in mijn leven heb meegemaakt, vierde ik met hem. Een biertje, een sigaretje, gezelligheid. Die belangrijkste persoon mist ineens. Zoals toen ik mijn rijbewijs haalde. Ik was zo trots als een pauw: eindelijk kon ik hem een keer uit de kroeg oppikken. Zijn langgekoesterde wens. Dat je dat niet na kunt komen, doet zeer. Maar pap, ik haal je op als je vrijkomt. Het bier staat al koud. Het wordt een feest van heb ik jou daar.’

030_NLV1QU_20140614_VKM01_00_inbeeld_bajes.qxp_Opmaak 1 6/5/14 4:56 PM Page 35

Kees (64)
Hoorde na twintig jaar dat zijn vader een jaar in de gevangenis had gezeten.

'Alsof mijn tante een bom liet vallen. Toen ik 25 was verklapte ze per ongeluk het best bewaarde familiegeheim. Mijn vader heeft in de gevangenis gezeten. Ik schrok: al die jaren heb ik gedacht dat we een doorsneegezin waren, waar nooit iets spannends gebeurde. Ik ging naar mijn ouders. Mijn vader zei: 'Ik voel me weer net als toen. Mijn benen trillen.' Mijn moeder riep: 'Had je maar niet zo tekeer moeten gaan tegen de rechter.' En de doofpot ging weer dicht.
Nee, ik wil niet weten wat hij heeft gedaan. Mijn ouders hebben van mij gehouden. Dat staat buiten kijf. Als iemand me over 'het delict' had moeten vertellen, dan is het mijn vader. Hij wilde het niet zeggen. Dat accepteer ik. Maar ik kan me voorstellen dat het iets van een knokpartij geweest kan zijn; mijn vader was een heethoofd.
Ik heb veel herinneringen aan vroeger. Dat mijn tante mijn moeder vaak hielp met het huishouden. Dat opa me vaak ophaalde om te gaan wandelen. Mannen onder elkaar. Dat ik een vriendje had, en dat-ie de volgende dag niet meer met me mocht spelen. 'Van dat gezin kun je niets goeds verwachten', zei zijn vader. Ik snapte er geen snars van. En mijn moeder? Die zei alleen maar: 'Trek je er niets van aan.'
Nu vallen alle puzzelstukjes op hun plek. Sinds een jaar kan ik erover praten en snap ik wat het met me heeft gedaan. Nu pas begrijp ik waarom ik altijd zo terughoudend ben geweest in contacten; bang om afgewezen te worden. Bijzonder hè, op je 64ste?
Ik kan mij niet herinneren dat mijn vader er niet was. Misschien verdrongen, misschien was ik te jong. Erover praten deed je toen niet. Ook niet toen mijn vader weer ineens terug was. We kregen een verbitterde man in huis. De fut was eruit. Nu besef ik: hij heeft nooit kunnen verkroppen dat-ie heeft vastgezeten. Mijn moeder verstopte zich achter haar flinkheid, mijn vader achter zijn gescheld. Stond er een auto verkeerd geparkeerd, dan ging-ie door het lint. Toen nam ik me voor: ik wil niet zo worden zoals mijn vader.'

'Al die jaren dacht ik dat we een doorsneegezin waren'